

תכלת

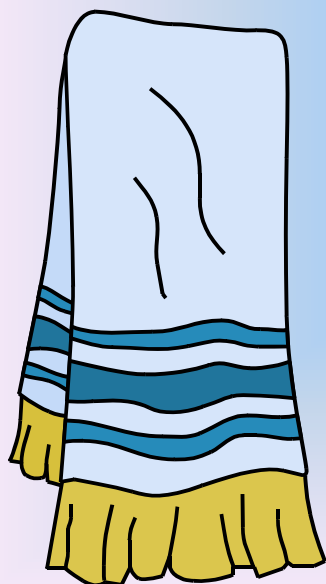
שיעור מספר 2
זיהוי חלזון התכלת

כיצד נפיקים

אם צב

ה"א"א"?

ראב"ס האכות ציצית פרק כ האכה כ

כיצד צובעין תכלת של ציצית?

לוקחין הצמר ושורין אותו בסיד.

ואחר כך מכבסין אותו עד שיהיה נקי ומרתיחים אותו
באהלא וכיוצא בו...

ואחר כך מביאין דם חילזון והוא דג שדומה עינו לעין
התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי, ונותנין
את הדם ליורה ונותנין עמו סממנין כמו הקמוניא
וכיוצא בהן...

ומרתיחין אותו ונותנין בו הצמר עד שיעשה כעין רקיע
וזו היא התכלת של ציצית.

מאיזה חלזון

מפיקים את

ה"תכלת"?

פירוש המשנה לרמב"ם – מנחות פ"ד מ"א

"חוט זה נקרא תכלת...

ואינו אצלנו היום

לפי שאין אנו יודעים

צביעתו"

השיטות השונות

לזיהוי חלזון

התכלת

צינור

קושיות על השיטה	מתי התגלה	מי גילה אותו	תיאור החילזון
א. אין זה חילזון. ב. אין עדויות היסטוריות. ג. אין עדויות ארכיאולוגיות.	תרמ"ז 1887	האדמו"ר מראדזין	אין זה "חילזון" כמקובל בלשוננו כיום, אלא כעין תמנון קטן, שיש בו שלפוחית דיו, שהוא מתיז אל המים כדי להימלט מאויבים בחסות "מסך עשן". מן הדיו השחורה הזו, הצליח האדמו"ר להפיק צבע כחול, בתהליך כימי.

יניטה סגולית

קושיות על השיטה	מתי התגלה	מי גילה אותו	תיאור החילזון
א. אינו מסוגל לצבוע באופן יציב. ב. אין עדויות היסטוריות לגביו. ג. אין עדויות ארכיאולוגיות לגביו. ד. אינו דומה לקלא-אילן.	תרע"ג 1913	הרב יצחק הרצוג	שבלול עגול, שקונכייתו היא בצבעי כחול וסגול. הוא צף על פני הים במרחק רב מן החוף, אך לעתים נסחף אל החוף בכמויות גדולות. יש לו בלוטה של צבע כחול-סגול, שהוא מפריש אל הים בעתות סכנה.

אורגאון קהה קוצים

קושיות על השיטה	מתי התגלה	מי גילה אותו	תיאור החילזון
א. אין זה חילזון. ב. אין עדויות היסטוריות. ג. אין עדויות ארכיאולוגיות.	תרמ"ז 1887	האדמו"ר מראדזין	אין זה "חילזון" כמקובל בלשוננו כיום, אלא כעין תמנון קטן, שיש בו שלפוחית דיו, שהוא מתיז אל המים כדי להימלט מאויבים בחסות "מסך עשן". מן הדיו השחורה הזו, הצליח האדמו"ר להפיק צבע כחול, בתהליך כימי.

סיכום הדעות מהו חלזון התכלת

שם החילזון	התמונה	מחדש השיטה	מתי	קושיות על השיטה	מסקנה
דיונון		האדמו"ר מראדזין	תרמ"ז 1887	א. אין זה חלזון. ב. אין עדויות היסטוריות. ג. אין עדויות ארכיאולוגיות.	X
ינטינה (סגולית)		הרב יצחק הרצוג	תרע"ג 1913	א. אינו מסוגל לצבוע באופן יציב. ב. אין עדויות היסטוריות לגביו. ג. אין עדויות ארכיאולוגיות לגביו. ד. אינו דומה לקלא-אילן.	X
ארגמון קהה קוצים		ד"ר זיידרמן, הרב טבגר, (הרב יאיר בכרך)	תשמ"ח 1988	א. צבעו הופך להיות סגול ולא כחול (ניתן לדחות - בשמש הופך לכחול). ב. הסימנים של הברייתא לחלזון (ניתן לדחות - ניתן ליישב את דברי הברייתא)	V

ההוכחות לזיהוי

ארגמון קהה קוצים

כחלזון התכלת

הוכחות אתוק צברי חלי"ל

- לחילזון יש קליפה שמכסה אותו, וגדלה יחד עמו.
- בעל חיים ימי, שיש בעל חיים דומה לו מאד ביבשה, "חילזון".
- חלזונות מופיעים לאחר ירידת הגשמים, וכן השבולים שלנו.
- חילזון קיים בים התיכון, בפרט בחופי צפון הארץ ולבנון.
- בגופו של החילזון המבוקש קיים נוזל, שממנו ניתן להפיק צבע בגוון תכלת.

הוכחות אתוק ההיסטוריה

בספרי מדעי הטבע
של יוון ורומי,
מתואר החילזון שבו
השתמשו לעביעה זו –
"פורפור" או "מורקס",
שהוא הארגמון קהה קוצים.

הוכחות אהלוואה לקא-אילן

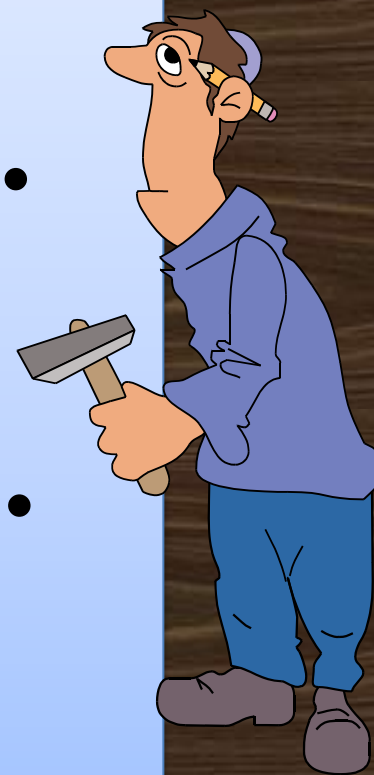
כמשווים את הצבע המופק
מקלא אילן
לצבע התכלת המופקת מן
הארגמון קהה קוצים,
הרי הם זהים לחלוטין,
ולא ניתן להבדיל ביניהם.

הוכחות מהארכאולוגיה

- נמצאו שברי כלים עם צבע תכלת ליד ערימות של קונכיות רבות של ארגמון קהה קוצים.
- נמצאו ערימות של קונכיות עם חור בתוכם המיועד להוציא מהם את בלוטת הצבע.
- ישנה התאמה בין הצביעה הפניקית המתוארת בספרי הפילוסופים לתיאור התכלת של חז"ל.

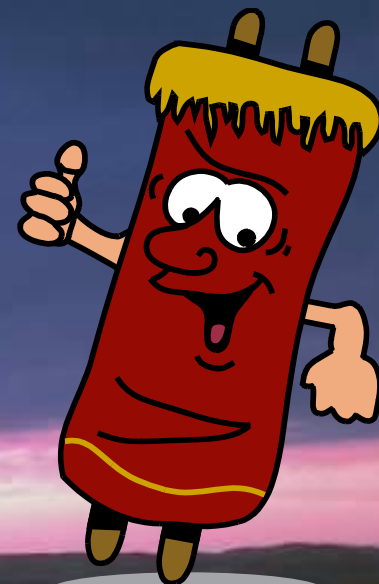

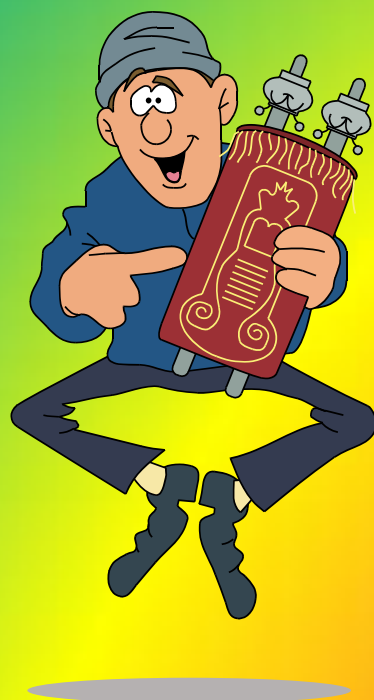

סיכום ההוכחות לזיהוי הארגמון קהה קוצים כחלזון התכלת

מדברי חז"ל	מההיסטוריה	מהשוואה לקלא-אילן	מהארכיאולוגיה
• הקליפה שמכסה אותו, גדלה יחד עמו. • דמיון לחילזון שביבשה. • חילזון קיים בים התיכון, בפרט בחופי צפון הארץ ולבנון. • קיים בחלזון נוזל, שממנו ניתן להפיק צבע תכלת.	בספרי מדעי הטבע של יוון ורומי, מתואר החילזון שבו השתמשו לצביעה זו - "פורפור" או "מורקס", שהוא הארגמון קהה קוצים.	כמשווים את הצבע המופק מקלא אילן לצבע התכלת המופקת מן הארגמון, הרי הם זהים לחלוטין, ולא ניתן להבדיל ביניהם.	• נמצאו שברי כלים עם צבע תכלת ליד קונכיות של ארגמון קהה קוצים. • נמצאו ערימות של קונכיות עם חור המיועד להוציא את בלוטת הצבע. • התאמה בין הצביעה הפניקית לתיאור התכלת של חז"ל.

”תכלת” ”זוהר שׁיפ”

חזרה להתחלת המצגת